

РОЗДІЛ 3 ПУБЛІЧНА СЛУЖБА

УДК 177:342.7+351

DOI <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2024.4.10>

Шульга Анастасія Алімівна,

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри місцевого самоврядування та регіонального розвитку
Навчально-наукового інституту публічного управління та адміністрування
Чорноморського національного університету імені Петра Могили
ORCID ID: 0000-0002-8528-8722

Кізіун Яна Михайлівна,

магістр з державного управління,
Навчально-наукового інституту публічного управління та адміністрування
Чорноморського національного університету імені Петра Могили
ORCID ID: 0009-0009-0708-591X

ПОЛІТКОРЕКТНІСТЬ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ: КУЛЬТУРНО-ПОВЕДІНКОВИЙ АСПЕКТ

POLITICAL CORRECTNESS AS AN INTEGRAL COMPONENT OF THE PROFESSIONALISM OF PUBLIC SERVANTS: A CULTURAL AND BEHAVIORAL ASPECT

У статті досліджено культурно-поведінковий аспект політкоректності публічних службовців, що є невід'ємною складовою їх професіоналізму та сформульовано рекомендації щодо політкоректної поведінки службовців, як на роботі, так і за її межами. На початку дослідження розкрито суть професіоналізму та підкреслено його важливість на публічній службі. Вказано взаємозв'язок між професіоналізмом та політкоректною поведінкою. Визначено, що собою являє політкоректна поведінка публічного службовця та названо три основні її принципи: інклюзивність, рівність та різноманітність. Основна частина статті присвячена аналізу культурно-поведінкового аспекту політкоректності публічних службовців, який розкривається через застосування невербальної комунікації (міміка, жести, зовнішній вигляд, інтонація, паузи, контрольовані чи спонтанні рухи, постава/положення тіла, відстань між співрозмовниками, організація простору для спілкування, тілесний контакт, погляд тощо). З акцентовано увагу на такому засобі невербальної комунікації як зовнішній вигляд публічного службовця, що відіграє не останню роль у формуванні його політкоректної поведінки. Адже доведено практикою, що стриманий, охайний та водночас сучасний зовнішній вигляд викликає повагу, довіру, дає змогу тримати соціальну дистанцію, надає авторитетності та свідчить про професіоналізм людини. Наприкінці статті сказано про такий прояв неполіткоректної поведінки з боку публічних службовців по відношенню до своїх колег, відвідувачів чи інших громадян як сексизм. Розкрито основні форми сексизму, в яких він може проявлятися. Підкреслено, що на сьогодні із сексизмом активно борються у сфері публічного управління, на що суттєво вплинула війна в Україні. Зроблено висновок, що політкоректна поведінка публічних службовців, як складова їх професіоналізму, має бути максимально позбавлена будь-яких жестів, рухів, міміки, виразів обличчя і поз, які можуть трактуватися чи сприйматися неоднозначно або певним чином принижувати оточуючих, зокрема це стосується і їх зовнішнього вигляду.

Ключові слова: політкоректність, професіоналізм, публічний службовець, культурно-поведінковий аспект, невербальна комунікація.

The article is devoted to the study of the cultural and behavioral aspect of political correctness of public servants, which is an integral component of their professionalism. At the beginning of the article, the essence of professionalism was revealed and its importance in public service is emphasized. The relationship between professionalism and politically correct behavior is indicated. The politically correct behavior of a public servant is determined, and its three main principles is named (inclusiveness, equality and diversity). The main part of the article is devoted to the analysis of the

cultural and behavioral aspect of political correctness of public officials. This aspect is revealed through the use of non-verbal communication (facial expressions, gestures, appearance, intonation, pauses, controlled or spontaneous movements, posture/position of the body, distance between interlocutors, organization of space for communication, body contact, gaze, etc.). Attention is focused on such a means of non-verbal communication as the appearance of a public servant, which plays not the least role in the formation of his politically correct behavior. Practice is proved that a restrained, neat and at the same time modern appearance inspires respect, trust, allows you to keep a social distance, gives authority and demonstrates a person's professionalism. Sexism as a manifestation of politically incorrect behavior on the part of public servants in relation to their colleagues, visitors or other citizens is written. The main forms of sexism in which it can manifest itself are revealed. It is emphasized, that today sexism is actively being fought in the field of public administration, which is significantly influenced by the war in Ukraine. At the end of the article, recommendations regarding the politically correct behavior of public servants at work and beyond are formulated. It is concluded, that the politically correct behavior of public servants, as a component of their professionalism, should be free of any gestures, movements, facial expressions, poses that can be interpreted or perceived ambiguously or in a certain way humiliate others, in particular, this also applies to their external appearance.

Key words: *political correctness, professionalism, public servant, cultural and behavioral aspect, non-verbal communication.*

Постановка проблеми. Сьогодні, як ніколи, публічні службовці є «обличчям» держави. У тяжкі для країни часи, реалізуючи функції держави та виконуючи публічно-управлінську діяльність, вони стають міцним оплотом як для самої країни, так і для всього суспільства. Дивлячись на громадсько-державницьку позицію та безперервну працю публічних службовців, люди мають не втрачати віру і надію на незламність та непохитність України. Тому для будь-якого публічного службовця так важливо бути не просто фахівцем, а прикладом виняткового професіоналізму та надзвичайної відданості справі, у чому не останню роль відіграє його політкоректна поведінка.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Вивченням питання політкоректності, яке є предметом численних філологічно-лінгвістичних досліджень, займаються такі вчені як О.Ф. Бондаренко, М.О. Буткевич, О.В. Завадська, Л.Г. Кайдалова, Н.В. Колотій, Л.В. Пляка, О.Ю. Сухомлин та інші. Безпосередньо питанню політкоректності публічних службовців присвячені праці В.І. Андріяш, Н.Ф. Артеменка, Н.О. Євтушенка, М.В. Іоффе. Однак, незважаючи на значні наукові наробки, приділяється мало уваги вивченню питання політкоректності, як важливого компонента професійної діяльності публічних службовців та невід'ємного атрибуту сучасного, людиноорієнтовного публічного управління, що, на наш погляд, потребує додаткових досліджень.

Метою статті є дослідження культурно-поведінкового аспекту політкоректності публічних службовців, що є невід'ємною складовою їх професіоналізму та формулювання рекомендацій щодо політкоректної поведінки службовців як серед колег так і під час спілкування з іншими людьми.

Виклад основного матеріалу. Говорячи про професіоналізм публічних службовців ми звикли

до того, що це наявність у працівника певного набору знань, умінь і навиків, які він може застосувати на практиці для виконання певного службового завдання. Так, відповідно до положень Законів України «Про державну службу» та «Про службу в органах місцевого самоврядування», професіоналізм є одним із базових принципів публічної служби і трактується як «компетентне, об'єктивне і неупереджене виконання посадових обов'язків, постійне підвищення службовцем рівня своєї професійної компетентності, вільне володіння державною мовою і, за потреби, англійською мовою, а також мовою корінних народів або мовою національних меншин, визначеною відповідно до закону» [1], [2]. Однак, на сучасному етапі професіоналізм не зводиться тільки до вказаного. Професіоналізм формується всім стилем життя публічного службовця та істотно залежить від його особистісних рис. Більш у широкому розумінні, професіоналізм – це особлива властивість людини, робота якої відповідає стандартам й об'єктивним вимогам, що існують у суспільстві [3, с. 206].

Якщо розглядати поняття «політкоректність», то у широкому розумінні – це толерантне спілкування та норма певної поведінки [4, с. 350], а також «здатність забезпечити доброзичливі взаємостосунки між всіма членами суспільства» [5, с. 147]. У вузькому розумінні більшість дослідників зводить зміст цього поняття виключно до норми належного спілкування, що полягає у прямій або опосередкованій забороні вживати окремі слова/вирази, які вважаються образливими для певних соціальних груп, у повазі до іншої/інакшої позиції, відмова від агресивної і ворожої комунікації [6, с. 11], [7, с. 42]. Є і такі науковці, котрі стверджують, що політкоректність – це ідеологія сучасної західної демократії або гасло, яке ілюструє ліберальний вектор розвитку сучасної політики [8 с. 103].

Зважаючи на різні наукові позиції, вважаємо, що політкоректність варто розглядати у культурно-поведінковій площині. Це певна модель поведінки, яка направлена на згладжування «гострих кутів» при спілкуванні з різними соціальними групами (віковими, етнічними, статевими, професійними тощо) з метою недопущення будь-яких утисків чи приниження честі й гідності людини, шляхом використання стилістично-нетральної лексики і невербальної комунікації [9, с. 728].

Враховуючи вищевикладене, можна з упевненістю сказати, що застосування політкоректності на публічній службі сприяє налагодженню контактів між різними категоріями осіб, формуванню доброзичливо-нейтральних стосунків, укріплення гуманістичних настроїв у суспільстві та посилення довіри громадськості до влади (чиновницького апарату). Разом із тим, високий рівень професіоналізму не гарантує політкоректної поведінки публічного службовця. Водночас така поведінка є складовою частиною професіоналізму публічного службовця, яка направлена на пом'якшення/зменшення рівня конфліктності як серед колег, так і серед відвідувачів (споживачів публічних послуг), подолання комунікативних бар'єрів, викликаних різними стереотипами (щодо статі, віку, фізичного стану людини, віросповідання тощо).

Політкоректна поведінка публічного службовця – це свідомо вибрана ним стратегія поведінки і ставлення до оточуючих. Відповідно культурно-поведінковий аспект політкоректності публічних службовців передбачає наявність у них толерантної свідомості, що ґрунтується на таких основних психологічних рисах особистості як емпатія (співпереживання), соціальна чутливість, проникливість, відкритість, послідовність, а також ліберальний стиль поведінки, який пом'якшує негативні відчуття й емоції співрозмовника(-ів) та оточуючих.

Варто підкреслити, що політкоректна поведінка формується не одразу, а є результатом тяжкого і довгого шляху співпраці та взаємодії публічного службовця із оточуючим світом. Основи політкоректності, на наш погляд, мають закладатися ще у дитячому віці, вони не набуваються автоматично зі вступом на публічну службу. Публічний службовець окрім належного виконання своїх посадових обов'язків, повинен володіти навичками вирішення конфліктів, ведення переговорів, розуміти почуття й емоції інших людей, знати основи безбар'єрного спілкування. Все це можна досягти шляхом важкої роботи над собою та отримання різного комунікативного досвіду. Іншими

словами, у сучасному світі політкоректність є необхідним навиком для всіх публічних службовців, яким вони повинні обов'язково володіти. Під час публічних виступів, виконання службових завдань, прийняття управлінських рішень, написання звітів, листів, спілкування з колегами чи громадянами, публічні службовці мають розуміти як неполіткоректна поведінка може впливати на суспільні відносини та посилювати соціальну нерівність у суспільстві і, відповідно, робити все можливе для недопущення цього.

Принципи політкоректної поведінки публічних службовців ґрунтуються на положеннях Конституції України, законодавства про державну службу та службу в органах місцевого самоврядування, законодавства у сфері запобігання корупції та протидії будь-якої дискримінації, у також законодавства з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. Це такі ключові принципи як:

- інклюзивність – створення сприятливого/дружнього середовища для всіх категорій і груп людей, щоб вони мали можливість реалізовувати свої права, відстоювати інтереси та задовольняти потреби;

- рівність – забезпечення рівного становища для різних категорій і груп людей, що проявляється в однаковому, позбавленому будь-яких упереджень чи стереотипів, поважливому відношенні до всіх;

- різноманітність – прийняття різного досвіду, культур/субкультур, ідентичностей, поглядів і мислення, підходів до вирішення завдань, незалежно від статі, віку, національної приналежності, віросповідання, матеріального стану та інших особливостей людей [10].

Ці принципи пов'язані між собою та витікають один із одного. Вони являють собою своєрідну «тріаду» політкоректності. Комплексне дотримання вказаних принципів у професійній діяльності публічних службовців є основою їх політкоректної поведінки і, відповідно, показником високого рівня професіоналізму.

Безпосередньо культурно-поведінковий аспект політкоректності публічних службовців розкривається через застосування невербальної комунікації (міміка, жести, зовнішній вигляд, інтонація, паузи, контрольовані чи спонтанні рухи, постава/положення тіла, відстань між співрозмовниками, організація простору для спілкування, тілесний контакт, погляд тощо).

Невербальною комунікацією є сукупність символів, які мають немовну (знакову) природу, що використовуються у процесі спілкування під час

створення і передання повідомлень для більш повного їх сприйняття та розуміння [11, с. 248]. Таке спілкування, як правило, відбувається неусвідомлено, мимоволі комунікатора (суб'єкта комунікації). До речі, більшість науковців підкреслюють, що за допомогою слів передається всього 7% інформації, тоді як звуковими засобами – 38%, а за допомоги жестів, міміки і поз (положення тіла) – 55% [12, с. 17].

Невербальне спілкування, як важлива частина комунікації публічних службовців виконує наступні функції:

- створює певний образ співрозмовника(-ів);
- є показником актуальних психічних станів співрозмовника(-ів);
- уточнює та доповнює вербальне (словесне) повідомлення;
- посилює емоційну насиченість сказаного;
- визначає місце співрозмовника(-ів) у статусно-рольових відносинах;
- підтримує оптимальний/необхідний рівень психологічної близькості між співрозмовниками [13, с. 27].

Розглянемо більш детально окремі засоби невербального спілкування, через які проявляється політкоректна поведінка публічних службовців.

Інтонація – це перше, що ми сприймаємо коли спілкуємось. Не усвідомлюючи навіть ще змісту слів, по тому, з якою інтонацією це сказано, ми можемо вже зробити для себе певні висновки. Так, наприклад, якщо певна фраза прозвучить іронічно, глузливо, ехидно, то на співрозмовника/слухача така інтонація справить більше враження, ніж сам її зміст. І навпаки, роблячи зауваження підлеглому чи повідомляючи про відмову у наданні дозволу/ліцензії громадянинуві з помірною інтонацією без «нот» докору і зловтіхи ми начебто «пом'якшуємо» негативний зміст нашого повідомлення. Відповідно за допомогою інтонації можна завоювати довіру у співрозмовника/слухача або відразу викликати негативне ставлення до себе чи до почутого. Враховуючи це, інтонація завжди має бути доречною, відповідати змісту повідомлення та не вступати з ним у суперечність.

До компонентів інтонаційного оформлення мовлення належать: тон, ритм, мелодика, темп мовлення, психологічні та логічні паузи, тембр голосу, логічний та фразовий наголоси [14, с. 75].

У процесі спілкування публічні службовці мають використовувати різну інтонацію, але таку, яка жодним чином не принижує чи ображає співрозмовника за ознакою статті, віку, матеріального стану чи адміністративного статусу та водночас

аналізувати інтонацію співрозмовника для кращого його розуміння і досягнення поставленої комунікативної мети.

Міжособистісний простір, як засіб невербальної комунікації являє собою певну дистанцію (відстань), яка неусвідомлено (іноді свідомо) встановлюється у процесі безпосереднього спілкування між людьми. Така дистанція встановлюється наступним чином: чим ближче між собою люди, тим меншою буде між ними відстань при спілкуванні, і навпаки – між малознайомими людьми просторова дистанція буде більшою. Окрім того, відстань між співрозмовниками залежить і від національних еталонів поведінки, соціального чи правового статусу, віку, психологічних чи фізичних особливостей людини тощо [15, с. 52]. Це все публічним службовцям необхідно враховувати при спілкуванні, оскільки занадто близька чи віддалена дистанція може як позитивно, так і негативно впливати на комунікативний процес та на безпосереднє ставлення співрозмовників один до одного. Хотілося б підкреслити, що жінки схильні перебувати дещо ближче до співрозмовника, ніж чоловіки, тому під час розмови варто на це зважати, щоб уникнути неоднозначної ситуації (наприклад, прояву харасменту чи сексизму).

Найінформативніший елемент зовнішнього вигляду людини – обличчя. Тому візуальний контакт та міміка обличчя є надзвичайно важливими у невербальному спілкуванні.

Фіксація погляду на співрозмовнику означає зацікавленість розмовою та зосередженість на тих питаннях, які обговорюється. У той час, пильний тривалий погляд викликає у співрозмовника відчуття збентеженості і може сприйматися як ознака ворожості. І навпаки, відсутність зорового контакту буде сприйматися як зневага чи небажання співпрацювати. Роль відіграє навіть те, куди направлений погляд і як саме на вас дивиться співрозмовник. Наприклад, погляд направлений на тіло учасника бесіди може розцінюватись як прояв сексизму чи дискримінації за зовнішнім виглядом.

Міміка являє собою експресивні рухи м'язів обличчя, які можуть як контролюватися, так і не контролюватися людиною. Характерною ознакою міміки є її універсальність та специфічність для вираження різних емоцій. З одного боку міміка зумовлена природними факторами відображення емоцій на обличчі людини, до яких належать радість, страх, біль, гнів тощо, а з іншого – певними соціальними чи етнічно-культурними нормами відносин між людьми. Завдяки міміці суб'єкт комунікації може посилювати емоційну зна-

чушість почутої/поданої інформації [15, с. 51]. Міміка може як повністю відповідати змісту повідомлення (гарна новина – посмішка на обличчі), так і незалежити від нього (оголошення подяки за пророблену роботу – насуплені брови, наморщене чоло).

Враховуючи зазначене, публічні службовці повинні слідкувати за своїм поглядом та виразом обличчя, щоб їх поведінка не сприймалася оточуючими як поведінка неполіткоректної людини.

Такі засоби невербальної комунікації як жести, рухи, положення тіла (пози) допомагають зосередити увагу співрозмовника на змісті комунікативного повідомлення, виразити своє емоційне ставлення до переданої/отриманої інформації, а також визначити емоційні переживання учасників розмови [16, с. 93]. Набір жестів, рухів, поз, котрі люди застосовують у спілкуванні дуже різноманітний. Загально виділяють такі їх види:

- вказівні – це такі жести, рухи, які спрямовані на предмети чи людей з метою привернення до них уваги співрозмовників (наприклад, нахил голови чи поворот роки у бік предмета розмови);

- підкреслювальні (підсилюючі) – це такі жести, рухи та пози тіла, які підкріплюють сказане (наприклад, часте кивання головою, зміна пози тіла у протилежний бік від співрозмовника, постукування пальцем по поверхні столу);

- демонстративні – це такі жести, рухи та пози тіла, які тлумачать зміст повідомлення та пояснюють стан справ (наприклад, розведення рук у сторони, пожимання плечима, нахил тіла уперед, підняття брів, широке відкриття очей);

- дотикові – це такі жести і рухи, які дають змогу встановити соціальний контакт або привернути до себе увагу співрозмовника, а також використовуються для ослаблення значення висловлювань (наприклад, поплескування по плечу співрозмовника, поштовх плечем/ліктем об тіло співрозмовника, тримання співрозмовника за руку) [17, с. 157].

Під час здійснення своїх повноважень публічним службовцям треба бути вкрай обережним із тим, як вони рухаються та які жести свідомо/несвідомо показують чи яке положення тіла приймають (стоячи/сидячи). Оскільки на перший погляд, звичайний дотик руки до руки іншої особи може бути розцінений як порушення субординаційних зв'язків або, як сексуальні домагання. Більш того, на сприйняття тих чи інших рухів і жестів впливає культура та віросповідання людини. Тому, якщо ми говоримо про політкоректну поведінку публічних службовців, то така поведінка має бути максимально позбавлена жестів, рухів і поз, які можуть

тракуватися чи сприйматися неоднозначно або певним чином принижувати оточуючих.

Зовнішній вигляд публічного службовця, як один із засобів невербальної комунікації, відіграє не останню роль у формуванні його політкоректної поведінки. Доведено практикою, що стриманий, охайний та водночас сучасний зовнішній вигляд викликає повагу, довіру, дає змогу тримати соціальну дистанцію, надає авторитетності та свідчить про професіоналізм людини [18]. Одяг повинен відповідати місцю, часу і характеру діяльності публічного службовця. Зважаючи на це, службовцю при виборі одягу потрібно дотримуватися офіційно-ділового стилю, слідкувати за тим, щоб на одязі або аксесуарах (наприклад, жіноча сумка) не було провокативних написів, малюнків, що містять ненормативну лексику чи закликають до насильства, сексизму, будь-якого виду дискримінації тощо. У даному випадку навіть колір одягу може бути сприйнятий неоднозначно (наприклад, якщо публічний службовець одягнеться у кольори російського прапора, або у сукню яскраво-червоного кольору). Публічним службовцям варто пам'ятати – те, що вони не говорять вголос може бути висловлено через їх зовнішній вигляд. Він є потужним інструментом для формування іміджу тієї установи, в якій вони працюють та публічної служби загалом, а на міжнародному рівні – і всієї держави. Тому, до підбору одягу, взуття, аксесуарів/прикрас, макіяжу треба відноситись відповідально.

На кінець хотілося б окремо сказати про такі прояви неполіткоректної поведінки з боку публічних службовців по відношенню до своїх колег, відвідувачів чи інших громадян як сексизм.

Відповідно до положень Рекомендації СМ/Рес(2019)1 державам-членам щодо запобігання сексизму та боротьби з ним, прийнятої 27 березня 2019 р. на 134-му засіданні заступників міністрів Ради Європи, сексизмом є «будь-яка дія, жести, візуальний прояв, вимовлені або написані слова, практика чи поведінка, в основі яких – ідея, що особа чи група осіб є менш значимими, гіршими через їхню стать» [19]. Тобто, такий вид неполіткоректної поведінки може бути в однаковій мірі направлений як на жінок, так і на чоловіків, однак на практиці цьому піддаються більше саме жінки.

Сексизм може проявлятися у різних формах, які загально представлені в Таблиці 1 [20].

На сьогодні із сексизмом намагаються боротися в усіх суспільних сферах, у тому числі й у сфері публічного управління. І мова йде не лише про недопущення утиску прав жінок, а про те, що жінка може бути успішним керівником,

Форми прояву сексизму на публічній службі

Форма сексизму	Приклади прояву сексизму
вживання відверто образливих або таких, що представляють одну стать гіршою/кращою за іншу, слів чи висловів	«жіноча логіка»; «жінка – це слабка стать»; «ви чарівна жінка, але не розумієте, що кажете»; «не жіноча робота»; «чоловіки не плачуть»; «чоловіча справа»; «найкращі керівники – це чоловіки»; «воювати/управляти – це справа чоловіків»; «це завдання не можна доручати жінці/чоловікові»;
некоректні зауваження/запитання щодо зовнішності, одягу, макіяжу, сімейного стану;	«чому Ви носите коротку зачіску?»; «сукні вам більше личать / краще ходіть на роботу у сукні»; «неодружені жінки – це біда для керівника»; «чому Ви досі неодружений/незаміжня?»; «ваш шлюб/розлучення буде впливати на роботу»; «жінка має виховувати дітей, а не працювати»; «декрет – це не для чоловіків»;
непрстойні анекдоти, коментарі із сексуальним підтекстом, різноманітні звуки, жести сексуального характеру, багатозначні погляди чи дотики;	«для кого Ви одягли цю сукню сьогодні на роботу»; «пропоную підготувати документи / зробити звіт у мене вдома»; «щось Ви сьогодні занадто гарна(-ий)»; «давайте ми це питання обговоримо наодинці у мене в кабінеті за чашкою кави»;
звертання до колеги/відвідувача у лагідній чи пестливій формі	«сонечко»; «красунечко/красеню»; «люба/любий»; «мила/милий»; «дороженька/дороженький»;
характеристика жінок через їх зовнішність, а не здобутки у професійній діяльності	«білявка»; «жінка не може бути одночасно і гарною, і розумною»; «зачіска/манікюр/макіяж не заважає працювати»;

прекрасним дипломатом та відмінно справлятися із «чоловічою» роботою. І як показала війна в Україні, жінки швидко й вдало опановують професії, в яких раніше були задіяні виключно чоловіки, тим самим доводячи, що стать не є показником/критерієм професіоналізму. Безпосередньо на публічній службі ми спостерігаємо, що керівні посади все частіше займають жінки.

Отже, враховуючи вищевикладене та спираючись на Загальні правила етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, затверджених наказом Національного агентства України з питань державної служби 5 серпня 2016 р. № 158 [21], публічні службовці у своїй поведінці зобов'язані не допускати:

- використання нецензурної лексики та підвищеної інтонації;
- принизливих коментарів стосовно зовнішнього вигляду, одягу, віку, статі, сімейного чи майнового стану, віросповідання особи або її етнічної приналежності;
- поширення чуток, обговорення особистого або сімейного життя колег, членів їх сімей та інших близьких осіб;
- впливу приватних відносин чи інтересів на здійснення службової діяльності;

- прояву будь-якої з існуючих форм дискримінації;
- дій сексуального характеру по відношенню до колег та інших громадян;
- випадків мобінгу (цькування) у колективі;
- загостренню конфліктів як з колегами, так і з громадянами.

Варто підкреслити, що публічні службовці мають поводити себе політкоректно не лише на роботі, а й за її межами, оскільки це може негативно вплинути на їх репутацію, зашкодити інтересам публічної служби та, в цілому, підірвати довіру громадськості до публічно-владних інститутів.

Висновки. Культурно-поведінковий аспект політкоректності публічних службовців полягає у прояві поваги до прав, інтересів, честі і гідності інших осіб, ввічливості та дотриманні високої культури спілкування, доброзичливості, безконфліктності, помірній емоційності й емпатії. Він розкривається через застосування невербальної комунікації (міміка, жести, рухи, зовнішній вигляд, інтонація, відстань між співрозмовниками, тілесний контакт, погляд тощо), яка справляє на людину значно більше враження, ніж те, що висловлюється словами. Відповідно політко-

ректна поведінка публічних службовців, як складова їх професіоналізму, має бути максимально позбавлена будь-яких жестів, рухів, міміки, виразів обличчя і поз, які можуть трактуватися чи сприйматися неоднозначно або певним чином принижувати оточуючих. До цього переліку від-

носиться і їх зовнішній вигляд. Тому публічним службовцям варто відповідально та свідомо ставитися до того, як вони виглядають та як себе поведуть із оточуючими, при цьому не лише під час здійснення ними службових повноважень, але й у вільний від роботи час.

REFERENCES:

1. Zakon Ukrainy «Pro derzhavnu sluzhbu» No. 889-VIII vid 10 hrudnya 2015 r. [Law of Ukraine «On Civil Service» No. 889-VIII of December 10, 2015]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> [in Ukrainian].
2. Zakon Ukrainy «Pro sluzhbu v orhanakh mistsevoho samovryaduvannya» No. 3077-IX vid 2 travnya 2023 r. [Law of Ukraine «On service in local self-government bodies» No. 3077-IX of May 2, 2023]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3077-20#Text> [in Ukrainian].
3. Artemenko, N.F. (2010). Profesionalizatsiya derzhavnykh sluzhbovtiv yak priorytet zdiysnennya kadrovoyi polityky [Professionalization of civil servants as a priority for the implementation of personnel policy]. *Derzhavne upravlinnya ta mistseve samovryaduvannya – State administration and local self-government*, 2(5), 205-2012 [in Ukrainian].
4. Zavads'ka, O.V. (2011). Peyoratyvnyy aspekt politkorektnosti [The pejorative aspect of political correctness]. *Studia Lingvistica*, 5, 350-356 [in Ukrainian].
5. Andriyash, V.I., & Yevtushenko, N.O. (2022). Politychna korektnist' yak suspil'nyy fenomen: geneza ta kontseptualizatsiya [Political correctness as a social phenomenon: genesis and conceptualization]. *Pravo ta derzhavne upravlinnya – Law and public administration*, 1, 144-150 [in Ukrainian].
6. Bondarenko, O.F., & Butkevych, M.O. (2015) *Mova vorozhnechi ta ZMI: mizhnarodni standarty ta pidkhody [Hate speech and the media: international standards and approaches]*. Kyiv: Proyekt «Bez Kordoniv» HO «Tsentr «Sotsial'na Diya» [in Ukrainian].
7. Sukhomlyn, O.YU. (2008). Movna tolerantnist' u zhurnalist-s'komu teksti: parametry katehoriyi [Linguistic tolerance in the journalistic text: parameters of the categor]. *Ukrayins'ke zhurnalistykoznavstvo – Ukrainian Journalism*, 9, 42-48 [in Ukrainian].
8. Loshchenova, I.F., & Nikishyna, V.V. (2014). Perekladats'ki transformatsiyi yak efektyvnyy zasib dosyahnennya adekvatnosti perekladu [Translation transformations as an effective means of achieving translation adequacy]. *Naukovi zapysky Nizhyn'skoho derzhavnogo universytetu im. Mykola Hoholya – Scientific notes of the Nizhyn State University named after Mykola Gogol*, 3, 102-105 [in Ukrainian].
9. Shul'ha, A.A. (2024). Pravove rehulyuvannya zastosuvannya politkorektnosti na publichnyy sluzhbi v Ukraini [Legal regulation of the use of political correctness in public service in Ukraine]. *Publichne upravlinnya ta rehional'nyy rozvytok – Public administration and regional development*, 25, 725-750 [in Ukrainian].
10. Inklyuzyvnist', riznomanitnist' ta rivnist' [Inclusion, Diversity and Equality]. <https://kpmg.com/ua/uk/home.html>. Retrieved from <https://kpmg.com/ua/uk/home/about/values-and-culture/diversity-inclusion.html#:~:text=> [in Ukrainian].
11. Kolotiy, N.V. (2021). Vazhlyvist' vykorystannya neverbal'nykh zasobiv komunikatsiyi pid chas publichnykh vystupiv fakhivtsiv tekhnichnoho profilyu [The importance of using non-verbal means of communication during public speeches of technical specialists]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernads'koho – Scientific notes of TNU named after V. I. Vernadskyi*, 32(71), 247-251 [in Ukrainian].
12. Piz, A., & Piz, B. (2021). *Mova rukhiv tila. Rozshyrene vydannya [The language of body movements. Expanded edition]*. Kyiv: KM-Buks [in Ukrainian].
13. Kovalyn'ska, I.V. (2014). *Neverbal'na komunikatsiya [Non-verbal communication]*. Kyiv: Vydavnytstvo «Osvita Ukrainy» [in Ukrainian].
14. Kovtun, O.N. (2006). Akustychni kharakterystyky suchasnoho radiodyskursu: intonatsiynyy aspekt [Acoustic characteristics of modern radio discourse: intonation aspect]. *Naukovi zapysky Instytutu zhurnalistyky – Scientific notes of the Institute of Journalism*, 3, 74-80.
15. Kaydalova, L.H., & Plyaka, L.V. (2011). *Psykhologhiya spilkuvannya [Psychology of communication]*. Kharkiv: NFaU [in Ukrainian].
16. Ioffe, M.V. (2023). Osoblyvosti neverbal'noho aspektu spilkuvannya v upravlins'kiy diyal'nosti [Peculiarities of the non-verbal aspect of communication in managerial activity]. *Candidate's thesis*. Kyiv: Tavriys'kyy natsional'nyy universytet imeni V.I. Vernads'koho [in Ukrainian].
17. Mykhaylichenko, M.V., & Rudyk, YA.M. (2017). *Kadrovyy menedzhment [Personnel management]*. Kyiv: TSP «KOMPRYNT» [in Ukrainian].
18. Zruchnobuk. Korysnyy putivnyk sluzhbovtstva [Handybook. Useful guide of the employee]. (n.d.). <https://tax.gov.ua/>. Retrieved from <https://tax.gov.ua/data/material/000/348/442660/Zruchnobuk.pdf> [in Ukrainian].

19. Rekomendatsiya CM/Rec(2019)1 derzhavam-chlenam shchodo zapobihannya seksyzmu ta borot'by z nym vid 27 bereznya 2019 r. [Recommendation CM/Rec(2019)1 to Member States on preventing and combating sexism of March 27, 2019]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://rm.coe.int/cm-rec-2019-sexism-ukr-rev-ps-no-track-changes-fin-with-content-al/1680953cb8> [in Ukrainian].

20. Informatsiyna pam'yatka shchodo genderno chutlyvoho tolerantnoho spilkuvannya v systemi Derzhavnoyi sluzhby Ukrainy z nadzvychaynykh situatsiy, rekomendatsiyi z vykorystannya genderno chutlyvoyi movy [Information note on gender-sensitive tolerant communication in the system of the State Emergency Service of Ukraine, recommendations on the use of gender-sensitive language]. <https://dsns.gov.ua/>. Retrieved from <https://dsns.gov.ua/upload/2/1/1/0/4/7/1/informaciina-pamiatka-tolerantne-spilkuvannia-2.pdf> [in Ukrainian].

21. Nakaz Natsional'noho ahent'stva Ukrainy z pytan' derzhavnoyi sluzhby «Pro zatverdzhennya Zahal'nykh pravyl etychnoyi povedinky derzhavnykh sluzhbovtziv ta posadovykh osib mistsevoho samovryaduvannya» No. 158 vid 5 serpnia 2016 r. [Order of the National Agency of Ukraine on Civil Service «On the approval of the General Rules of Ethical Behavior of Civil Servants and Local Self-Government Officials» No. 158 of August 5, 2016]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1203-16#Text> [in Ukrainian].